

Nr 567

Av fru Nilsson, om forskning vid Lunds universitet rörande attitydpåverkan genom film.

(Lika lydande med motion nr 472 i Första kammaren)

Den aktionsgrupp mot användning av vanebildande gifter vilken sedan ett antal år är verksam i Kristianstads län har genom anslag från medicinal-socialstyrelsen och från länets landsting haft möjlighet att beställa viss grundforskning inom attitydbildningsområdet. Bakgrunden till projektet är det konstaterande som alla informationsgivare måste göra, nämligen att huvudparten av informationen inte går fram. Detta påstående gäller hur väl den än förmedlar sakinformation av sådan personlig konsekvens för mottagaren, att rent objektivt sett följden borde bli att denne ändrar sitt beteende i viss riktning.

Det verkar som om mycket av det informationsmaterial som framställs i syfte att övertyga den enskilde om vikten av personlig beteendeändring i visst avseende tas emot på rätt sätt bara av den som redan tidigare är övertygad om riktigheten av upplysningsskriftens budskap. Studium av både propaganda- och informationsmaterial som användes i skolorna och av ideella organisationers (t. ex. nykterhetsrörelsens) tidskrifter stärker denna misstanke. Den stämmer för övrigt tämligen väl med en iakttagelse som gjorts under den ovannämnda aktionsgruppens verksamhet i Kristianstads län, nämligen att de positiva effekter som kunnat konstateras av propagandainsatser inte är bundna till det informationsmaterial som utnyttjas — detta material må sedan vara neutralt eller propagandamässigt utformat — utan i främsta rummet knutna till förhållanden som har att göra med begrepp av typen föredöme, personlig känslöbindning och personlig påverkan.

Om så är fallet, kan man därav dra två slutsatser *dels* att våra ansträngningar inte kommer att ge resultat, eftersom vi inte har de personella resurser som behövs, *dels* att vi kanske satsar våra resurser, inte minst de ekonomiska, på fel sätt. Det man i sammanhanget främst efterlyser är systematiska försök att mäta resultatet av insatser som göres. En ringa begynnelse av dylik verksamhet har nu börjat redovisas av sociologiska institutionen i Lund.

På ett mycket tidigt stadium av arbetet stod det klart att man inte bara hade behov av en kartering av den aktuella situationen utan även av en mätning av resultaten. Rökfrågan erbjöd ett lämpligt undersökningsområde, *dels* därför att sociologiska institutionen redan hade ett stort material rörande vuxnas rökbeteende,

dels därför att själva företeelsen kan studeras i sitt initialskede i grundskolans mellanstadium.

Undersökningens första del omfattade omkring 6 000 elever i årskurserna 5 och 6 samt hade till uppgift att kartlägga rökvanorna i det aktuella stadiet.

Den följdes av en studie rörande omkring 1 600 elever i årskurserna 7 och 8. Ett av dessa båda undersökningars huvudsyften var att inhämta data kring ett antal faktorer som kunde tänkas ha samband med rökbeteendets utveckling.

Som ett tredje led i undersökningen gjordes ett försök att mäta effekten på rökbeteendet av ökning av fritidsverksamheten i grupp kombinerad med viss påverkan.

Den datamaskinella behandlingen av materialet har bekräftat försöksledarens, universitetslektor Arnold Mullaert, uppfattning att ett antal klart avgränsade faktorer kan urskiljas i den attitydsmassa som konstituerar individens rökbeteende.

I syfte att närmare kunna analysera dessa faktorer och eventuellt bedöma deras inbördes relationer och styrkeförhållanden utarbetades ett formulär för individualintervjuer, i vilket även alkohol- och narkotikaspörsmål bl. a. behandlades. Frågorna grupperades i enlighet med resultaten av faktoranalyser, vilka företagits på det tidigare omnämnda undersökningsmaterialet.

Själva intervjun genomfördes, såsom en fältarbetsvecka, under vilken 61 av institutionens tvåbetygsstuderande individualintervjuade 375 gymnasister i Kristianstad och dessa gymnasisters mödrar.

Det stora materialet från denna intervjuundersökning har nyligen databehandlats och synes enligt försöksledaren ge belägg för uppfattningen att vissa av faktorerna är mer väsentliga än de övriga för den aktuella attitydbildningen.

Vid sociologiska institutionen i Lund pågår arbete med ett annat undersökningsprojekt av största intresse för de frågor som här berörs. Försöket gäller mätning av attitydförändring via film och syftar bl. a. till att undersöka om det är möjligt att åstadkomma exakt påverkan på vissa av de faktorer som konstituerar en bestämd attityd och därmed förskjuta densamma. Enligt försöksledaren får de hittills uppnådda resultaten betraktas som lovande.

Det förefaller som om dessa båda undersökningars resultat skulle peka hän mot någon form av teknik att komma förbi hindren för attityd- och beteendeförändring via information.

Vet man beskaffenheten av de faktorer som konstituerar en viss attityd, bör det inte vara omöjligt att rent experimentellt skapa påverkansmedia vilka är adekvata i förhållande till den aktuella faktorn. Viss förberedande forskning inom detta område pågår redan inom sociologiska institutionen i Lund, vilken dessutom fått i uppdrag av vissa organisationer (CFN, statens ungdomsråd) att företa testningar av vissa redan befintliga informationsfilmer med avseende på deras effekt i fråga om attitydpåverkan. I Lund pågår dessutom visst arbete i anslutning till undervisningen i litteraturhistoria, vilken avser studium av film som uttrycksmedium.

Ledare för dessa båda filmforskningsgrupper är universitetslektor Arnold Mullaert.

Med hänsyn till den betydelse filmen har som informations- och påverkansme-

dium synes det angeläget att de problem som sammanhänger med möjligheten att behärska ifrågavarande medium uppmärksammas av samhället och inte bara av kommersiella intressen. Samhället bör ta reda på mer om de förhållanden och omständigheter som bestämmer informationens effekt.

Eftersom visst grundläggande arbete redan utförts, förefaller det vara ur ekonomisk synpunkt och med hänsyn till tidsfaktorn olämpligt att inte dra nytta av detsamma. En avsevärd teknisk utrustning finns dessutom redan tillgänglig för försöksverksamheten vid sociologiska institutionen i Lund.

Det synes rationellt att sammanföra de båda ovannämnda verksamhetsgrenarna till en enda arbetsenhet. Om så skedde skulle denna enhet kunna erhålla i uppdrag att utföra viss målinriktad grundforskning inom attitydpåverkansområdet, en uppgift som synes vara av största vikt med hänsyn till vad ovan sagts om svårigheten att utvinna önskad effekt ur skilda informationsåtgärder från samhällets sida.

Med hänsyn till det anförda hemställes,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära åtgärder i syfte att vid universitetet i Lund organisera en arbetsenhet för forskning rörande attitydpåverkan genom film.

Stockholm den 28 januari 1969

Anna-Lisa Nilsson (cp)
